

POSTAWKA (36) *sb f*

o oraz końcowe a jasne, pierwsze a pochylone (w tym w pierwszym a 4 r. błędne znakowanie).

sg *N* postawka (2). ◊ *G* postawki (1). ◊ *A* postawkę (5). ◊ *I* postawką (9). ◊ *L* postawce (1). ◊ *pl N* postawki (4). ◊ *G* postawek (8). ◊ *A* postawki (4). ◊ *I* postawkami (2).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI – XVII(XVIII) w.

Dem. od „postawa” (36) :

A. Dem. w funkcji hipokor. od znac. ‘wygląd i postępowanie człowieka’ [zawsze: jaka] (3) :

postawka czyja (1): *AB*owiem gdy iuż kto w łobie poştánowi y íprawki y poştawki łwe nadobne/ [...] iuż łie będzie káżdý ćifnął do przyiáźni y do towarzysztwa iego. *RejZwierc* 21.

W połączeniu szeregowym (1): *AB*owiem pátrż y ná lwá y ná niedźwiedziá y ná káźde iádowite źwirze/ iż zárázem żadnym gwałthem vkrocono być nie może/ ále rozumem á nadobnymi poştawkámi á wdzięcznym vgłáfkániem *RejZwierc* 73.

Zwrot: »postawkę ukazać« (1): *W*ízakoz on [*król*] w then čás zápátrżał łię ná nię vłtá otworzywłzy/ á iefłiz [!] ona piękná poştawkę vkazáła [*si arriserit ei*]/ tedy łię iey vsmiechał/ a gdy łię gniewáła/ tedy iá przeprafzał *BibRadz* 3.*Esdr* 4/31.

Szereg: »i sprawki i postawki« (1): *RejZwierc* 21 *cf postawka czyja*.

B. Dem. w funkcji peior. od znac. ‘wygląd i postępowanie człowieka (i wyjątkowo zwierzęcia)’ [w tym: jaka (11)] (33) : *Ano* trudno poştawká/ nieprawdę fárbowác *RejZwierc* 133v; *ModrzBaz* 36; [*Respons* A4; *Bo* gdzye ręki ręce vmywáya/ *Tedy* tam obie bielłze bywáya. *Ale* iefłi iedná ręká robi/ *Dru*ga tylko poştawká łie zdobi. *WirzbGosp* B2v].

postawka czyja [zawsze: *G sb i pron*] (4): *Pá*trż gdiby kto [...] y napięknief/ y nadokładnief mowił/ tedy go vyrzyłz á on ná drugiego pogłáda/ oczkiem mruga/ gábeczki zákrzywia/ iákoby rzekł/ widziłz iż iá włzytko baczę y rozumiem. (*marg*) *Po*łtháwki zazdrościwego. (–) *RejZwierc* 56v, 62, *Bbbv*. *Cf* »poznać z postawek«.

W połączeniach szeregowych (3): *O* włáwniefz tym łzcorpionem wyfigurowáła łie nam thá łzáráncza bezecna/ ktora pięknemi łłowki/ poştawkámi/ vmizgániem/ pirwey przeliże do łumnienia nędznego*RejAp* 78; *AC*ż to mam włáwnief przyczyść *W*łochowi chytremu/ *I*ż ten ná wielu rzeczach dofyć czyni łwemu/ *O*chędofstwem/ miernołciá/ poştawká y łłowki *RejZwierc* 240v, A3.

W przeciwstawieniach: »postawka ... myśl, rzecz« (2): *B*ędąc łłowká cukrowne á poştawká cudna/ *Po*żrzyłz iedno kęs dáley álić mył obłudna. *RejWiz* 76; *Nie* trzebá tedy ná zwierzchniá poştawkę/ y zmyłłone tytuły pátrzáć/ ále w rzecz w łámę pilnie wgłędáć/ y onę vważác *NiemObr* 152.

Zwroty: »poznać z [czyich] postawek« (1): *A* poznáłz go [*oszusta*] łnádnie y s łłowek y s połthawek iego *RejZwierc* 89.

»ukazać postawkę [*jakoby*]« (1): *Ale* *X.K.* vkazawłzy poştawkę tylko/ iákoby łłowem *Bo*żym/ przeciwko nam połtępowác miał/ zárázem/ go odbiega *NiemObr* 19.

Wyrażenia: »postawka obłudna, omylna« [*szyk 1:1*] (1:1): *Bo* poştawká obłudna síłá ludzi zwiedzye/ *Nie* włzytkiego obaczyłz s czym kto ná plác iedzye. *RejWiz* 76; przedłię co dáley tho w gorłze á w záwikłáńłze łie íprawy y vdawamy [...]. *A* to nam włzytko rozumki náłze nowo wymyłłne/ omyłłne poştawki/ pychá á łłowká przekęłłowáne czyniá. *RejZwierc* A3.

»postawka zwierzchnia (a. zwierzchowna)« [szyk 1:1] (2): chociaż się postawką zwierzchowną pod imieniem też świętym Iezułowym/ za takie vprzedac chcą [księza papiescy] przed ludzmi [...]/ iakoby łzukać mieli chwały Bożey. Aleć ie Bog iuż wrychle odkrye *CzechEp* 50; *NiemObr* 152.

Szeregi: »i słowka, i postawki« (1): *RejZwierc* 89 cf »poznać z postawek«. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»sprawki i postawki« (1): Tãnze sie nãpãtrzyłz nadobnych łprawek y połthawek iego [*pijaka*]/ á on chrapi iako świniã kiedy sie drożdzy [!] opije/ á on łobie plue ná brzuch [...] *RejZwierc* 62.

Wyrażenie przyimkowe: »w postawce« (1): Nikt się za mię nie vimie/ bo pełno obłudy/ W łercách ludzkich: á buźno choć w połtawce chudey. *RybGęśli* C2v.

W przen (1) : Tãkze vmyłł nãłz [...] máło nie iako łprochniãłe drewno/ tylko iż połtawkã kęs iako málãrłkim złotem bẽdzie powleczoney. *RejZwierc* 19v.

a. *Od znac.* 'robienie czegoś na pokaz, nienaturalne zachowanie, udawanie' (17) : A iakoż sie łwiecka myłł s Pãńłkã zrownãć może. Tey pomoże pochlebłstwo/ á tey prawdy trzebã/ Wierę trudno s połtawkã figlowãć do niebã. *RejWiz* 182v.

postawka czego (3): iżby się kto niechciał połtawkã zwierzchowne⁸⁰ nabożeńłtwã y zmyśloney zwierzchniey łprawiedliwołłci [...] vdãć/ ku ołzukãniu drugiego *CzechEp* 38; [*WujPos* 1590 60 (*Linde*)]. Cf *Wyrażenie przyimkowe*.

postawka czyja (1): *BibRadz Prov* 8 arg cf »obyczaje i postawki«.

W połączeniach szeregowych (3): Abowiem vćciwa prawdã nie potrzebuie ani połtawek żadnych/ ani vmizgãnia żadnego/ ani połmieszkw żadnych/ ani fãrbowaných á cukrowáných łłówek *RejZwierc* 83v; Słow/ mowy/ połtawek/ tychci dofyć/ ále łerce y łkutek gdzieł dãleko rozno lata od niego [*Pana*] *RejZwierc* 195v, 89v.

W porównaniu (1): Bẽdzyec dofyć połtawki by v wilkã w iãmie/ Ale sie wierę myłłz miły dobry pãnie. *RejWiz* 59.

Zwroty: »[czyjã (= jak kto)] postawkã pokrywãć [co]« (1): Abowiem iuż nie moze być łzkodliwłza rzecz/ iako gdy kto nadobnemi fãrbowanemi łłowki á onã Anyelłkã połtawkã pokrywa prawdę łwięthã *RejZwierc* 83.

»postawkę stroić, zmyłłãć, strojãcy« [szyk zmienny] (4:1:1): *RejWiz* 98; *RejPos* 306; Bo wnet tẽpego á boiãżliwego vřrzyłz gdj co chce powãżnego mowic/ áliłci on piętã wierci/ pãłce łkubie/ brode mułzcze/ połtawki łtroi *RejZwierc* 19v, 83v; *Gestuosus* – Połtawkęłtroiãcy. *Calep* 453b; *Hypocrisis* – Pokricię, ten ktori łobie fałłziwie zmiłłiã połtawke. *Calep* 495a; [Abowiem y oni [*heretycy*] z wierzchu łtroiã połtawkę nabożeńłtwã/ rzkomo chcãc pokłon dãć Pãnu Chryłtułowi *WujPos* 1590 60 (*Linde*)].

Szeregi: »obyczaje i postawki« (1): Obyczãie y połtawki niewiãłty włzeteczney. *BibRadz Prov* 8 arg.

»postawka a (ni) słowka« [szyk 1:1] (2): Nie pãtrzã tãm połtawek ni iedwabnych łłówek *RejZwierc* 251v, 83. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

Wyrażenie przyimkowe: »pod postawkã [czego]« (2): W tych słowiech okãzuie iż pod połtawkã przyiãcielłtwã zdrãdã się tãilã w Iudałzu żeby był zãthracił Kryłtułã. *BibRadz* II 59c marg.

~ *W przeciwstawieniu:* »pod postawką ... pod prawdą« (1): A ty zowie [Pan] bożnicą łożatánfką/
ktorzy pod tą poştawką á rzkomo pod prawda [!] łożczyrego łożwá Bożego/ budowáli łożbie bożnice
łożatánfkie według wymyřów łożwoich *RejAp* 22. ~

ALKa